

Kirkens ansvar for barns rettigheter

Menigheter sammen om rettferd og fred for barn

“Kirken bør være med å
sørge for at alle kjenner til
barn og unges rettigheter.”

Et barn i Sør-Afrika

World Council
of Churches

unicef

“Kirken er et sted der du lærer å slutte å lyve og ikke slå mindre søsken. Du lærer å forandre oppførselen din.”

Et barn i Nigeria

© UNICEF/UN019753/Bahaji

Forord til den norske utgaven

Barns rettigheter er truet i vår verden i dag. Det utfordrer oss alle. Derfor må vi fra flere hold samarbeide om å styrke og verne barn og barns vilkår.

Da Kirkenes Verdensråd hadde sin 10. generalforsamling i Sør-Korea i november 2013, ble de enige om at en viktig del av det økumeniske arbeidet for rettferd og fred er å sikre barns rettigheter. Det ble starten på en omfattende, involverende konsultasjonsprosess blant medlemskirker i Kirkens Verdensråd. Barn og teologer fra hele verden ble invitert til å komme med innspill. Sammen kom de frem til å vektlegge tre temaer som angår barn spesielt: Barns sikkerhet, barns medvirkning og vern om skaperverket.

Disse temaene er også barn i Norge opptatt av. I en av tilleggsrapportene til FNs barnekomité skrevet av barn og unge selv, «Kidza har rett!» (2017), påpekes blant annet manglende kunnskap blant barn om rettigheter, manglende muligheter for medvirkning og vold mot barn.

Nå inviterer Kirkenes Verdensråd sine medlemskirker til å bli med på en stor satsing for barns rettigheter sammen med og for barn og unge. Dette gir også menigheter og forsamlinger i Norge en viktig mulighet og et ansvar for å løfte opp temaet og fremme kunnskap og handling for barns rettigheter.

Dokumentet «Kirkens ansvar for barns rettigheter» gir en innføring i hvordan barns rettigheter angår oss: «Jesus viser oss, ved å ta imot barna og peke på dem som forbilder, at barn skal være aktive bidragsyttere på egne premisser i alle deler av det kristne fellesskap og liv.» (s. 6). Dette krever at de voksne kjenner barns rettigheter og bidrar til at barns rettigheter blir ivaretatt i kirken og i samfunnet for øvrig. Det kan gjøres ved for eksempel å legge til rette for barns medvirkning, sørge for gode rutiner for barns sikkerhet og å ta vare på jorda som barna skal arve.

Barn fra hele verden har delt sine tanker, og de ønsker å bli hørt. Nå går utfordringen til menigheter og forsamlinger i Norge. Ta opp temaet i deres sammenheng, og finn tips og verktøy på www.ressursbanken.no.

Biskop Helga Haugland Byfuglien
Preses i Bispemøtet, Den norske kirke

Erhard Hermansen
Generalsekretær i Norges Kristne Råd

Oslo, oktober 2018

Innhold

1	Formål og bakgrunn for «Kirkens ansvar for barns rettigheter»	5
2	Kirkens ansvar for barns rettigheter	7
3	Vedlegg Barnekonvensjonen – barnas egne menneskerettigheter	15

Anmerkninger til oversettelsen:

Teksten bærer preg av at den er skrevet i et internasjonalt økumenisk fellesskap. Vi har forsøkt å bevare så mye som mulig av den opprinnelige teksten, men vi har gjort noe forenkling for å øke leservennligheten og tilpasning til norsk kontekst. Noen av referansene er blitt endret og de fleste henvisninger til nettsider og ressursmaterieill er byttet ut med henvisninger til norske nettsider og ressurser. Vi vil påpeke at «barn» alltid refererer til barn og unge. Vedlegg fra originaldokumentet er erstattet med en enkel versjon av barnekonvensjonen.

Redaksjonsgruppe for norsk oversettelse:

Silke Pahlke, Kirkerådet. Janne Dale Hauger og Guro Almaas, Mellomkirkelig råd. Oversatt av Andreas Kristiansen.

Photos by photos.oikoumene.org unless mentioned otherwise

Design by [brandious brand bureau / www.brandiousbb.com](http://brandiousbrandbureau.com)

©2017 WCC / UNICEF All rights reserved

1

Formål og bakgrunn for «Kirkens ansvar for barns rettigheter»

Formål

Dette dokumentet har blitt utviklet for å stimulere til og styrke handlinger med og for barn blant KVs medlemskirker og partnere. Ved å støtte «Kirkens ansvar for barns rettigheter» tar menigheter og forsamlinger et viktig steg på veien mot rettferd og fred, med barn og på vegne av barn.

Programmets mål er å:

- A Fremme konkrete forslag for hvordan menigheter kan oppfylle sitt ansvar for barns rettigheter.
- B Fremme en felles innsats for å forbedre barns liv ved å dele erfaringer og kompetanse blant KVs medlemskirker, økumeniske partnere og organisasjoner.
- C Skape økt bevissthet om barns rettigheter, slik de er formulert i FNs barnekonvensjon. Fremme økt bevissthet om felles anliggende mellom barns rettigheter og kirkens ansvar for barn, for på denne måten å øke felles forståelse av og handling for barns rettigheter.

Bakgrunn

Da KVs 10. generalforsamling i 2013 inviterte alle sine medlemskirker til å slutte seg til bevegelsen «Pilgrimage for justice and peace» fikk en av de 22 arbeidsgruppene i oppdrag å jobbe med barn. Deltakere fra 38 medlemskirker, økumeniske partnere og organisasjoner utarbeidet en felles erklæring som fikk tittelen «Putting Children at the Centre». Den ble signert av 18 av KVs medlemskirker og samarbeidspartnere.

Denne intensjonserklæringen beskrev behovet for å fokusere mer på barn, og utfordret KV til å støtte medlemskirker i dette arbeidet. Erklæringen hadde et tydelig budskap og var et godt utgangspunkt for å utvikle en konkret handlingsplan.

Deretter førte en bred konsultasjonsprosess blant KVs medlemmer og samarbeidspartnere til utviklingen av dette dokumentet. Prosessen ble ledet av en av arbeidsgruppene i KVs kommisjon for internasjonale spørsmål (Commission of Churches on International Affairs - CCIA). Denne arbeidsgruppen fikk støtte av eksperter fra medlemskirker, UNICEF og andre partnerorganisasjoner som jobber med barn. Gruppen ble støttet av et større nettverk av profesjonelle, den såkalte «ekspertrådgivningsgruppen».

I november 2015 ble det holdt et seminar, med 90 deltagere, for å gjennomgå et utkast av dokumentet. På seminarets anbefaling ble det gjennomført to ytterligere konsultasjoner. Disse besto av:

- Til sammen 144 barn og unge fra menigheter i medlemskirker i seks land ble direkte konsultert. Deres bidrag har blitt høyt verdsatt, og deres meninger og forslag har blitt innlemmet i den reviderte versjonen av dokumentet.¹
- 13 teologer fra hele verden vurderte det teologiske grunnlaget for «Churches' Commitments to Children» (på norsk «Kirkens ansvar for barns rettigheter») og forklarte behovet for å prioritere barn og unge ut fra et teologisk perspektiv.

¹ For en fullstendig historisk oversikt over Kirkens Verdensråds arbeid med barn, samt prosessen mot «Kirkens ansvar for barns rettigheter», se originaldokumentet «Churches' Commitments to Children».

Med utgangspunkt i alle disse bidragene ble det presentert en revidert versjon av «Churches' Commitments to Children» til KVs sentralkomité i juni 2016, og et nytt dokument ble mottatt og diskutert av sentralkomiteen i november 2016.

“Kirken gjør meg glad, den er bra for meg og den gjør meg til en bedre person som kan elske andre.”

Et barn i Albania

Dette dokumentet er derfor et resultat av en omfattende deltakelsesprosess, men det dekker på ingen måte alt. Tre områder peker på viktige satsninger der menigheter allerede gjør mye for barn, men hvor det også kan gjøres enda mer. Dokumentet er en åpen invitasjon til KVs medlemskirker og samarbeidspartnere. Det er en levende ressurs til hjelp i det økumeniske engasjementet vi har for barns velferd. Jesus viser oss, ved å ta imot barna og peke på dem som forbilder, at barna skal være aktive bidragsyttere på egne premisser i alle deler av det kristne fellesskap og liv. Kirken har en forpliktelse til å bry seg om barn, utover våre egne familiære forpliktelser. Jesus kalte oss til å elske vår neste som oss selv. Denne kjærligheten gjelder alle, inkludert barn. Han tok imot, helbredet og velsignet barn. Han løftet dem opp som tegn på Guds rike. Vi må gjøre oss selv som små barn, sier Jesus, for å komme inn i Guds rike (Matt 18,2–5).

Anerkjennelsen av at barn skal vokse opp omgitt av fred, verdighet, toleranse, frihet, likeverd og solidaritet er formulert i FNs barnekonvensjon.² Det er den internasjonale, juridiske avtalen som uttrykker barns behov på et rettighetsspråk. Barn er her definert som personer under 18 år. Konvensjonen uttrykker alle barns rett til å få dekket grunnleggende behov som helse, vann, mat, tak over hodet, utdanning og omsorg. Den anerkjenner barn som aktive deltakere i samfunnet.

Kristne tanker om menneskets verdighet og likeverd har bidratt sterkt til å forme menneskerettighetstanken i barnekonvensjonen og andre menneskerettighetsdokumenter. Likevel, etter hvert som språket som fremhever barns rettigheter har utviklet seg, har noen kristne sett en konflikt mellom teologiske uttrykk for kjærlighet og omsorg for barn og en rettighetsbasert tilnærming. I noen tilfeller synes enkelte kirker at det er vanskelig å forstå hvordan FNs rettighetsspråk passer sammen med kristen tro og kristne verdier, mens andre oppfatter rettighetsspråket som utilstrekkelig, eller som et rammeverk som ikke er i stand til å favne hele rekkevidden av det kristne ansvaret overfor barn. Andre igjen har verken hørt om FNs barnekonvensjon eller hatt muligheten til å reflektere over barns rettigheter eller kirkens ansvar overfor barn.

Ulike oppfatninger om hvordan vanlige holdninger om barns ukrenkelighet kan uttrykkes er ikke til hinder for å stå sammen om gode handlinger. Ved å gjøre seg kjent med barnekonvensjonens innhold kan menigheter nå ut til et bredere publikum, prioritere barn og styrke innsatsen med og for barn i en rekke sammenhenger – blant annet i nabolag, skoler eller i nasjonale og internasjonale diskusjoner. Dette dokumentet inneholder referanser som fremmer forståelsen av barn og unges rettigheter, og som formidler hvordan disse gir gjenklang i kristen teologi.³

² Se www.fn.no/Om-FN/Avtaler/Menneskerettigheter/Barnekonvensjonen

³ Bakgrunnsstoff om FNs konvensjon om barns rettigheter og referansedokumenter som viser positive relasjoner mellom bibelske perspektiver og barns rettigheter finner du på www.oikoumene.org/resources-children.

2

Kirkens ansvar for barns rettigheter

Hva er menigheten din invitert til å gjøre?

«Kirkens ansvar for barns rettigheter» formulerer konkrete handlinger og strategier som enhver menighet kan gjennomføre som svar på alvorlige utfordringer som påvirker barns liv. Dette dokumentet er rettet mot kirkeledere, ansatte, frivillige og medlemmer i menigheten og familier. Menigheter oppfordres til å diskutere fokusområdene innenfor sine besluttede råd og organer og gjøre dem til sine egne, slik at de kan spres og settes ut i livet. Hjelp til gjennomføring finnes på www.ressursbanken.no.

Som menighet er dere invitert til å jobbe systematisk med alle fokusområdene eller velge et eller flere som dere retter spesielt fokus mot. Dere kan for eksempel velge å ta tak i et spørsmål dere oppfatter som spesielt viktig i deres lokale sammenheng.

Menigheter som ennå ikke har konkrete beredskapsplaner og sikkerhetsrutiner bør være spesielt motiverte til å prioritere Fokus 1a (Skape trygge rom og felleskap for barn i kirken).

Disse initiativene vil lykkes i langt større grad, når KVs medlemmer og samarbeidspartnere deler erfaringer, metoder og resultater av sin kamp for å fremme rettferd og fred for og med barn.

Vi oppfordrer menigheter og samarbeidspartnere til å gi hverandre gjensidig støtte i dette arbeidet.

Oversikt over «Kirkens ansvar for barns rettigheter»

- 1. Fremme beskyttelse av barn og unge**
 - a. Skape trygge rom og felleskap for barn i kirken.
 - b. Bidra til å få slutt på vold mot barn og unge i samfunnet.
 - c. Beskytte barn i krisesituasjoner.
 - d. Være pådriver for barn og unges rettigheter gjennom fødselsregistrering.
- 2. Fremme barn og unges medvirkning**
 - a. Fremme barn og unges medvirkning i kirkelige aktiviteter og gudstjenester.
 - b. Arbeide for at barn og unge skal bli anerkjent som likeverdige samfunnsaktører.
- 3. Kjempe for klimarettferdighet på tvers av generasjonene og støtte initiativer for og med barn og unge**
 - a. Fremme klima- og miljøvennlige tiltak og rutiner i menighetens arbeid og virksomhet
 - b. Kjempe for klima- og miljøvennlige tiltak og rutiner i samfunnet for øvrig

«Kirkens ansvar for barns rettigheter» og forslag til gjennomføring i praksis:

1. Fremme beskyttelse av barn og unge

Alle former for vold mot barn – individuell og strukturell omsorgssvikt, seksuell, fysisk eller verbal mishandling – er stikk i strid med Guds vilje, slik den er åpenbart i Bibelen og Jesu liv og lære. Den åndelige og psykiske skaden barn blir utsatt for med slik mishandling og diskriminering kan ikke fornektes. Den er forkastelig og gjenstand for Kristi fordømmelse (Matt 18,6).

“Hvis kirken tar ansvar,
da kan barn vite at det
alltid er noen som bryr
seg om dem.”

Et barn i Storbritannia

Alt kristne gjør for å løfte frem, støtte og involvere barn faller i grus hvis vi ikke beskytter barn fra urett og mishandling i våre egne menigheter og fellesskap.

Vi tar et oppgjør med kristne og menigheter som har bidratt til vold mot barn eller ikke har klart å hindre det, enten disse overgrepene skjer innenfor hjemmet, menigheten eller samfunnet. Vi tar ansvar for å beskytte barna i våre menigheter, i samfunnet for øvrig og i krisesituasjoner.

1 a) Skape trygge rom og fellesskap for barn i kirken

Kristne menigheter – uansett størrelse, type eller økonomi – kan og må være på vakt for at ingen barn blir seksuelt utnyttet innenfor deres sammenheng. Mange kirker har allerede ressurser om barns kroppslige integritet, forventninger om hvordan barn skal behandles hjemme og i menigheter og den beste måten å beskytte barn på. La oss bruke disse, og må verdens

barn finne trygghet og gjestfrihet i det kristne fellesskapet, slik Jesus fant trygghet i Egypt som spedbarn (Matt 2,13–21).

Vi vil prioritere å utvikle og/eller innføre retningslinjer som beskytter barn.⁴ Slike retningslinjer og rutiner innebærer:

- Retningslinjer for rekruttering og (videre-) utdanning av prester, ansatte og frivillige.
- Retningslinjer for god adferd (også retningslinjer som er tilpasset barn og unge) for prester, ansatte, frivillige og for barn og unge.
- Barnevennlige prosedyrer for å rapportere en hendelse, eller rutiner som sørger for at det blir grepet inn i tilfeller der det er mistanke om seksuell krenkelse.
- Innføringen av konkrete rutiner som sørger for at barn forstår hva slags adferd som forventes av kirkens prester, ansatte og frivillige, og hvordan de skal rapportere overtramp hvis de blir utsatt for eller vitne til det (f.eks. et informasjonsopplegg for barn).

Vi vil videre:

- Inkludere barn og unge i utviklingen av tiltak som beskytter barn.
- Sørge for at barn og unge har tilgjengelig kontaktinformasjon til personer og hjelpeinstanser som de kan kontakte når de har opplevd krenkelser.
- Utforske hvordan retningslinjer og rutiner kan evalueres best mulig og gjør endringer der det trengs.
- Ha rådgivende utvalg for å fremme trygge rom for barn i kirken. Legge til rette for at prester, ansatte og frivillige kan diskutere forebyggende tiltak for å forhindre fysisk mishandling, omsorgssvikt, psykiske krenkelser, familievold, seksuell mishandling, mobbing og farer på nettet med barn, ungdom og deres foreldre. Utvalget skal gi ansatte og frivillige, barn, unge og foreldre mulighet til å diskutere forholdsregler for å forhindre fysiske, psykiske og seksuelle krenkelser og misbruk, familievold, mobbing og farer på nettet.
- Være spesielt oppmerksomme på å beskytte barn med funksjonsnedsettelse.
- Involvere barn og familier i utviklingen av trygge rom og fellesskap.

4 Se www.ressursbanken.no

- Utruste ansatte, frivillige og medlemmer av menigheten med informasjon om gode forholdsregler.
- Vurdere eksisterende god praksis og rutiner for beskyttelse av barn og unge og tilpasse dem til konkrete kontekster.

1 b) Bidra til å få slutt på vold mot barn og unge i samfunnet

Det å være vitne til eller å være utsatt for psykisk, seksuell eller fysisk vold påvirker et barns helse, livskvalitet og fremtid. Vold mot barn kan blant annet være voldelig oppdragelse og psykisk straff hjemme eller på skolen, fysisk vold, omsorgssvikt, mobbing ansikt til ansikt eller på nettet, samt seksuell vold hjemme, på skolen eller i lokalsamfunnet.

Vold skader ikke bare barn og familier, det påvirker hele samfunnet. Konsekvensene kan hindre økonomisk vekst på grunn av tapt produktivitet, uførhet og forringet livskvalitet – faktorer som alle kan hindre et land i å utvikle seg fullt og helt. Disse konsekvensene videreføres fra en generasjon til den neste. FNs bærekraftsmål 16.2 («Stanse overgrep, utnyttning, menneskehandel og alle former for vold mot og tortur av barn») og 5.3 («Avskaffe all skadelig praksis, for eksempel barneekteskap, tidlige ekteskap og tvangsekteskap samt kvinnelig kjønnslemlestelse») skaper bevissthet om hvilken risiko og hvilke konsekvenser ulike former for vold mot barn og unge har og reflekterer konsekvensene på tvers av generasjonene.

Barns behov for omsorg og beskyttelse, for å bli hørt og respektert, burde få frem det beste i oss – «kjærlighet, glede, fred, overbærenhet, vennlighet, godhet, trofasthet, ydmykhet og selvbeherskelse» (Gal 5,22–23). Kristne kan eksemplifisere disse dydene ved å gå foran i arbeidet med å beskytte barn fra vold. Kirkene skal være støttende fellesskap som respekterer barns egenverd og integritet og styrker holdninger og rutiner som beskytter barn, sammen med ulike samarbeidspartnere – andre trosgrupper, myndigheter samt barn og unge selv.

Vi vil:

- Verdsette og behandle gutter og jenter med like stor respekt, som personer skapt i Guds bilde.
- Veilede, undervise og forkynne at et kjærlig familiemiljø er det beste stedet for at et barn skal kunne få en harmonisk utvikling. Vi støtter og fremmer positiv foreldreomsorg for å forhindre at barna skal oppleve vold i hjemmet.
- Utfordre handlinger og holdninger overfor barn og unge som kan forårsake skade og vold, skape bevissthet i menigheten og formidle informasjon om risikoene og konsekvensene av vold mot barn og unge.
- Bidra til å få slutt på skadelige praksiser som kan være knyttet til sosiokulturelle og religiøse oppfatninger, blant annet kvinnelig kjønnslemlestelse, tidlig ekteskap, kjønnsbasert vold og oppdragervold.
- Påvirke lokale og nasjonale myndigheter og kreve rutiner som forebygger vold mot barn og unge, stille krav om tjenester som beskytter barn og unge fra vold (f.eks. nødtelefoner).
- Fremme ikke-voldelig oppdragelse av barn og unge som en nøkkelstrategi for å få slutt på andre former for vold mot barn og unge.
- Vurdere å bidra til supplerende rapporter til FNs barnekomite og FNs Menneskerettighetsråd.⁵
- Kjempe for og slutte seg til kampanjer som øker bevissthet om og bekjemper vold mot jenter, gutter og kvinner.⁶

1 c) Beskytte barn i krisesituasjoner

I nødssituasjoner etter konflikter eller naturkatastrofer står barn overfor enorm risiko for å bli utsatt for vold, overgrep, utnyttning og omsorgssvikt. Bevæpnede konflikter og naturkatastrofer tvinger millioner av barn med sine familier på flukt. Barn som kommer bort fra familien sin blir ikke beskyttet når de trenger det som mest. Gjennom tvungen migrasjon og adskillelse fra familie og fellesskap er kvinner og jenter utsatt for større risiko for vold og mishandling. I tillegg til disse farene kan militarisering, forverrede levekår, tap av jobb og manglende tilgang til primærtjenester som helsehjelp og utdanning både ha umiddelbare og langtrekkende konsekvenser for barn, familier og fellesskap, og deres mulighet for å leve verdige liv.

⁵ I Norge er det flere instanser som jobber med supplerende rapporter til FNs barnekomite, for eksempel Barneombudet og Forum for barnekonvensjonen.

⁶ Se for eksempel Global Partnership to End Violence Against Children; Together For Girls Initiative; Thursdays In Black; 19 days of activism.

Kirker kan være med og beskytte barn og unge i nødssituasjoner ved å være forberedt og ta forebyggende forholdregler. Den globale ACT-alliansen (Action by Churches Together) jobber med å koordinere kirkens humanitære arbeid.⁷

Som kirke har vi et moralsk ansvar for å hjelpe nødlidende barn under og i etterkant av katastrofer. Sammen med andre relevante aktører må vi forsøke å bygge opp kapasiteten i menigheten for å kunne beskytte barn og unge i nødstilfeller, ifølge minimumskravene for barns beskyttelse i humanitære aksjoner.

“Hvis menigheter tar ansvar for barns rettigheter får familier et pusterom, og alle vil bli flinkere til å beskytte barn.”

Et barn i Indonesia

Mer konkret vil vi:

- Gi psykososial støtte til barn og unge i nød.
- Bruke stemmene deres til å kreve at myndighetene oppfyller sin plikt til å beskytte barn og unge i nød.
- Støtte ulike ikke-statlige grupper med å oppfylle deres ansvar til å beskytte barn og unge i nød.
- Aktivt involvere barn og unge med å minimere risikoen i nødssituasjoner.
- Engasjere oss i interreligiøs dialog for å styrke solidaritet og samarbeid om beskyttelse av barn og unge.

1 d) **Være pådriver for barn og unges rettigheter gjennom fødselsregistrering**

Alle barn har en medfødt, gudgitt verdighet. Fødselsregistrering er et avgjørende administrativt steg som gir hvert barn dets første juridiske identitet. Denne juridiske anerkjennelsen gir dem rett til å gå på skole, få helsebehandling, søke på en jobb når de blir voksne, eie eiendom osv. Uten fødselsattest kan barn og unge – spesielt de som lever i samfunnets ytterkant – bli nektet disse grunnleggende rettighetene. Uten juridisk identitet har barn og unge en større risiko for å bli utsatt for andre rettighetsbrudd, blant annet barneekteskap, menneskehandel og tvangsarbeid. Fødselsregistrering er også et viktig middel for å forhindre statsløshet. Det viser hvor en person ble født og hvem foreldrene er – nøkkelinformasjon som kan være viktig for å avgjøre hvilket statsborgerskap barnet kan få.

Kirker kan spille en viktig rolle i å oppnå FNs bærekraftsmål 16.9 («Innen 2030 sikre juridisk identitet for alle, herunder fødselsregistrering»). Spesielt kan kirken rette konkret oppmerksomhet mot barn og unge som risikerer statsløshet.⁸

Vi vil:

- Registrere viktige livsbegivenheter, spesielt dåp. Disse registreringene kan bli verdifulle bevis til hjelp i fødselsregistrering og i saker om statsborgerskap.
- Påvirke nasjonale og lokale myndigheter til å opprette gratis og lett tilgjengelige prosedyrer for fødselsregistrering der de ikke allerede finnes, og til å bruke eksisterende prosedyrer for alle, uten forskjellsbehandling. Bruke forkynnelser, tv, radio og annen kommunikasjon til å øke bevissthet om betydningen av organisert fødselsregistrering og relevant praksis.
- Være pådriver for kjønnsrettferdighet i lovgivningen – både menn og kvinner burde kunne overføre sin nasjonalitet til sine barn, ikke bare menn, slik tilfellet er i mange land.

⁷ Action by Churches Together (ACT) er en global allianse av kirker og organisasjoner over hele verden. Kirkens Nødhjelp er en del av ACT-alliansen. www.actalliance.org/

⁸ På verdensbasis er statsløshet et stort problem. I Norge møter vi denne utfordringen via statsløse flyktninger, inkludert barn. Se www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/statslose-mange-i-verden-fa-i-norge

- Arbeide for fødselsregistrering blant flyktninger. Registreringen av slike fødsler sikrer en juridisk dokumentasjon på fødested og barnets foreldre, informasjon som avgjørelsen av nasjonalitet er basert på. Uten gyldig fødselsattest kan et land betvile et barns nasjonalitet. Og uten offisiell dokumentasjon som bekrefter nasjonalitet, kan barn født som flyktninger nektes retten til å bosette seg i familiens opprinnelsesland.

2. Fremme barn og unges medvirkning

Beslutninger som er preget av barn og unges perspektiver er mer relevante, mer effektive og mer bærekraftige. Og ved å gi barn og unge muligheten til å hjelpe dem med å finne løsninger på problemer som påvirker dem, får beslutningene de bidrar til større innvirkning og betydning.

Ved å medvirke kan barn lære og vokse inn i menighetene og fellesskapene de tilhører: Medvirkning gir barn ferdigheter, bygger kompetanse, utvikler ambisjoner og styrker selvtilliten. Når barn blir lyttet til og vist respekt, lærer de hvor viktig det er å respektere andre. Når barn får muligheten til å dele sine ideer og opplever å bli tatt på alvor, lærer de at også andre fortjener å bli hørt. Ved å lytte kan man løse konflikter, finne løsninger og fremme forståelse – alt dette er svært nyttig å ta med seg inn i familielivet. Når man lytter til hverandre kan Den hellige ånd komme frem. En sunn kirke kjennetegnes av at beslutninger tar hensyn til flere ståsteder og er resultat av diskusjon og gjensidig respekt.

Vi tar et oppgjør med at vi ofte ikke har respektert barns verdighet eller verdsatt deres bidrag, stemmer og åndelige visdom. Noen ganger oppfører vi oss som om barna har lite eller ingenting å bidra med i familien, menigheten, fellesskapet og samfunnet. Selv når vi forsøker å snakke om Guds kjærlighet med barn, ser vi dem ofte bare som mottakere av lærdom og omsorg, ikke som personer med medvirkningsevne og en egen relasjon til Gud.

La oss skape trygge og inviterende rom der barns stemmer blir hørt og deres medvirkningsevne blir anerkjent og oppmuntret.

“Jeg ble sjokkert da jeg fikk høre at ikke alle babyer får fødselsattest og at de derfor ikke får medisinsk behandling og skolegang.”

Et barn i Sør-Afrika

2 a) Fremme barn og unges medvirkning i kirkelige aktiviteter og gudstjenester

La oss bli bedre til å oppmuntre og inkludere barn i menigheten, til å spørre om deres perspektiv og til å løfte dem opp som viktige lemmer på Kristi kropp. Når barna er til stede på gudstjenesten, kalles vi til ydmykhet. Vi husker at vi alle er Guds barn.

Vi anerkjenner dialog på tvers av generasjonene som en prioritet som er dypt forankret i kristne verdier og teologisk analyse. Derfor vil vi forsøke å involvere barn, ungdom og deres familier eller omsorgspersoner aktivt i menighetens liv.

Vi vil:

- Inkludere opplæring om barns utvikling og åndelige, psykiske, sosiale og fysiske behov som en sentral del av pensum og utdanning/etterutdanning for prester, kirkeledere og menighetsrådsmedlemmer.
- Bruke, fremme og videreutvikle supplerende gudstjeneste-ressurser spesielt beregnet på barn og unge, samt deres familier, i tråd med deres egne tradisjoner. Sørge for at barn i alle aldre og familiene deres føler seg velkommen, og passe på at liturgien er forståelig og taler til deres utfordringer i hverdagen.
- Sørge for at behovene til barn og unge med funksjonsnedsettelse blir tatt hensyn til på alle områder av menighetens liv, også når vi planlegger og gjennomfører aktiviteter.
- Bruke kreative metoder som oppmuntrer barn til å dele sine tanker, ideer og bekymringer om andre barn.

- Være spesielt oppmerksom på behovene og interessene til barn og unge og deres familier når vi utvikler kirkelige aktiviteter og tar beslutninger. Det er ønskelig at barn og unge og deres familier involveres i utformingen av alle opplegg som påvirker dem.
- Legge til rette for at barn som snakker minoritetsspråk også kan delta.

“Når de taler, burde prester bruke et språk vi forstår, så vi ikke kjeder oss.”

Et barn i Nigeria

2 b) Arbeide for at barn og unge skal bli anerkjent som likeverdige samfunnsaktører

La oss fortsette å utvikle fellesskap der vi oppmuntrer og involverer barn og unge med respekt og på en sunn måte som kan skape et rettferdig samfunn. La oss understreke at de ikke skal la seg forakte fordi de er unge (1 Tim 4,12).

Vi erkjenner at barn og unge som føler seg trygge, verdsatt og inspirert av menigheten sin, vil nå ut til vennene sine og dra dem med seg. Derfor vil vi:

- Fremme bevissthet og forståelse for barn og unges betydning som interessegruppe i samfunnet, deres rett til å bli hørt og deres evne til å bidra til beslutninger som påvirker dem.
- Legge til rette for å realisere barn og unges potensial som gode talspersoner i lokalsamfunnet og som endringsaktører i samfunnet, ved å planlegge og utføre målrettede aktiviteter i lokalsamfunnet.
- Kjempe for at barn og unge skal få delta på en meningsfull måte i beslutninger som påvirker deres liv, blant annet gjennom å bidra til supplerende rapporter til FNs barnekomite om barneretts situasjonen i Norge.
- Myndiggjøre jenter og gutter ved å sikre dem tilgang til viktig informasjon, blant annet om deres rettigheter, nettsikkerhet og hvordan de kan reagere på upassende og voldelig atferd. Dessuten vil vi inkludere barn i beslutnings- og planleggingsprosesser, og gi dem muligheter til å ta opp spørsmål som opptar dem.
- Hjelp barn og unge med å nå ut til beslutningstakere og den generelle offentligheten, slik at deres tanker og ideer kan bli hørt og tatt hensyn til.
- Utforske muligheter for lokalt og nasjonalt samarbeid innenfor utdanning, også gjennom media, slik at det blir økt oppmerksomhet på barn og unges rettigheter, og barn og unge får sjansen til å dele sine meninger.

“Menigheter burde gjøre mer for barn med funksjonsnedsettelse.”

Et barn i Sør-Afrika

3. Kjempe for klimarettferdighet på tvers av generasjonene og støtte initiativer for og med barn og unge

Levekårene til barn og alt levende er truet av forsømmelse og utnyttelse av jorden: Over hele kloden settes barn og familier i fare på grunn av klimaendringer, tap av biologisk mangfold og forurensning av luften, vannet og jorden.

Barn er mer utsatt for klimaendringenes konsekvenser enn voksne. Det er større sannsynlighet for at de blir skadet eller dør under katastrofer som tropiske stormer og flodbølger. Barn blir i størst grad rammet av sykdommer som øker på grunn av klimaendringer og forurensning, slik som diaré, luftveissykdommer, malaria og denguefeber. Klimaendringenes konsekvenser, som ekstremvær, tvangsflytting eller ødeleggelse av infrastruktur, kan hindre barns utdanning. Klimaendringene går allerede hardt utover barn, men konsekvensene vil bli enda større for fremtidige generasjoner, og til og med true hele deres eksistensgrunnlag.

Samtidig som urbefolkninger er en viktig ressurs i kampen mot global oppvarming og miljøødeleggelser er nettopp deres barn og fremtidige generasjoner spesielt truet av klimaendringene. Deres kunnskap om bærekraftig atferd og forvaltning er et nøkkelement for å bevare verdens økologiske mangfold.

Vi bekjenner at vi har sviktet i å møte barns grunnleggende behov. Vi har satt hele deres eksistensgrunnlag i fare ved å gi dem utilstrekkelig helsehjelp, mat, vann, luft og ly. Noen ganger prioriterer vi andre ting høyere enn å hjelpe barn med å få kjærlige og meningsfulle relasjoner, med familiemedlemmer og den store landsbyen som skal til for å oppdra et barn, og med naturen.

Barn kan også komme med gode løsningsforslag til hvordan vi kan tilpasse oss klimaendringene. Ved å fremme slike ideer får vi sjansen til å påvirke menneskenes oppførsel og oppmuntre til grønnere løsninger innen transport, oppvarming og energibruk. Vi kan også påvirke lokale og nasjonale myndigheter i deres beslutninger om utviklingen av alternative energikilder som gir et lavt karbonavtrykk.

Ved å kjempe for rettferdighet på tvers av generasjoner erkjenner vi at fremtidige generasjoners rettigheter er like viktige som rettighetene til dagens barn. I dag avgjør verden hva slags klode fremtidige generasjoner skal arve.

3 a) Kirken verner om klimaet i sitt eget arbeid og virksomhet

Når kristne menigheter kjemper for å sikre barns fremtid og for å bevare hele rikdommen i skaperverket, husker vi hvilken overflod Gud har gitt til alt det levende ved verdens begynnelse. La oss gjenbygge barns møte med mangfoldet i naturen, så de kan få tilgang til den, nyte den og ta del i bevaringen av den. Og la oss gjenbygge naturens møte med barna – ved å beskytte økosystemer og

“Hva synes Jesus om hvordan vi behandler jorden?”

Et barn i Sør-Afrika

biologisk mangfold, og ved å redusere vårt klimafotavtrykk på jorden. La oss i dette arbeidet tilslutte oss Salmenes bok: «Jorden og det som fyller den, hører Herren til» (Sal 24,1). Skaperen har sørget for å dekke behovene til menneskeheten og alt som lever. La oss være trofaste forvaltere av denne rikdommen.

La oss være gode forvaltere i menighetene og forbilder for verden ved å fremme klima- og miljøvennlig adferd og systemer, for vi har fått denne jorden for å «dyrke og passe den» (1 Mos 2,15).

Vi vil spesielt:

- Støtte teologisk innsats som, ved hjelp av ressursene i våre ulike tradisjoner, uttrykker kristent forvalteransvar av jorden og fremmer klima- og miljøvennlige atferdsendringer blant kirkemedlemmer (f. eks. klimavennlige bygninger, alternativer til fossilt brensel, resirkulering, klimavennlige transportmidler).⁹

⁹ På www.gronnkirke.no ligger ressurser til gudstjeneste, trosopplæring og diakoni, samt teologisk begrunnelse for kirkens klima- og miljøengasjement. Her kan du også se hvordan din menighet kan bli Grønn menighet, og hvordan dere kan arbeide videre med dette.

- Formidle gjennom trosopplæring til barn og unge at ansvar for miljøet er en viktig del av troen deres ¹⁰.
- Fremme muligheter og opplæring for barn og unge som ønsker å engasjere seg i arbeid for klimaet, samt dra i gang aksjoner for klimatilpasning.
- Analysere klimagassutslippene til kirkebygg og gjøre nødvendige tilpasninger ¹¹. Vurdere å opprette et system med offisiell godkjenning og anerkjennelse til menigheter og fellesråd som tar konkrete steg for å bli miljøvennlige.
- Hjelp lokalsamfunnet med å forutse og takle klimarelaterte endringer (f.eks. forandringer i nedbørsmønster, temperaturøkning, stadig voldsommere ekstremvær) og katastrofer (f.eks. stormer, oversvømmelser, tørke, hetebølger), endrede sykdomsmønstre (f.eks. denguefeber, malaria, borrelia), økning av havnivået, dårligere avlinger og større konkurranse om vann og energi.
- Konsultere barn og unge i denne prosessen og la dem få delta aktivt i beslutninger.

3 b) Kirken er en forkjemper for klimaansvar i samfunnet

«Engelen viste meg nå en elv med livets vann, klar som krystall. Den springer ut fra Guds og Lammets trone. Midt mellom byens gate og elven står livets tre, fritt til begge sider. Det bærer frukt tolv ganger og gir sin frukt hver måned. Og bladene på treet er

til legedom for folkene» (Åp 22,1–2). Kristne ber for rettferdighet og fred i Guds rike og den kommende verden. De handler allerede nå i en ånd av forsoning med skapelsen.

Derfor vil vi, der det er mulig, kjempe for klimavennlige systemer og atferd som gjør det enklere å tilpasse seg klimaendringenes innvirkning på samfunnet. Vi vil:

- Oppfordre lokale og nasjonale myndigheter til å foreta konkrete handlinger som bekjemper klimaendringer og som oppfyller internasjonale forpliktelser.
- Være en moralsk stemme på vei mot et globalt lavutslippssamfunn ved for eksempel å oppfordre lokale eller nasjonale myndigheter til å integrere klimatiltak i sin politikk og sine strategier.
- Kjempe for klimatilpasning i samfunnet, som imøtekommer barns behov på tross av klimaendringenes økende konsekvenser.
- Spesielt skoler, helsesystemet, energiforsyning, tilgang på mat og transportsystemer må kunne tåle klimaendringenes forventede konsekvenser.
- Sette barn i sentrum for planer og programmer som handler om tilpasninger til klimaendringer innenfor offentligheten og interreligiøs dialog.

Mange menigheter og samarbeidspartnere har delt verktøy og ideer på veien mot dette dokumentet med KV. En oversikt over nedlastbare ressurser og nyttige lenker til fokusområdene finner du på www.oikoumene.org/resources-children
For ressurser tilpasset norsk kontekst, se www.ressursbanken.no

¹⁰ Se www.ressursbanken.no

¹¹ Den norske kirkes klimamelding gir en oversikt over klimagassutslippene på de ulike nivåene i Den norske kirke, samt henvisning til hvordan vi kan arbeide for å redusere våre utslipp.

3

Vedlegg

BARNEKONVENSJONEN – BARNAS EGNE MENNESKERETTIGHETER

(Teksten er hentet fra www.unicef.no)

Barn er en sårbar gruppe med spesielle behov for beskyttelse. Dette handler ikke bare om å få husly, trygghet og omsorg, men om å bli behandlet som individer med egne rettigheter.

Alle barn omfattes av *Menneskerettighetskonvensjonen* og andre folkerettslige dokumenter, men det var likevel behov for en tydeliggjøring. Etter et omfattende arbeid ble Barnekonvensjonen vedtatt av FNs generalforsamling i 1989.

Rettighetene den beskriver gjelder absolutt alle barn, uavhengig av nasjonalitet, kjønn, sosial status, religion og kultur. Hovedprinsippet er at barnets beste skal komme først, i alle situasjoner, overalt.

FN har gitt UNICEF oppgaven med å kjempe for at Barnekonvensjonen etterlevs, og dette er hjørnesteinen i vårt verdensomspennende arbeid for barn.

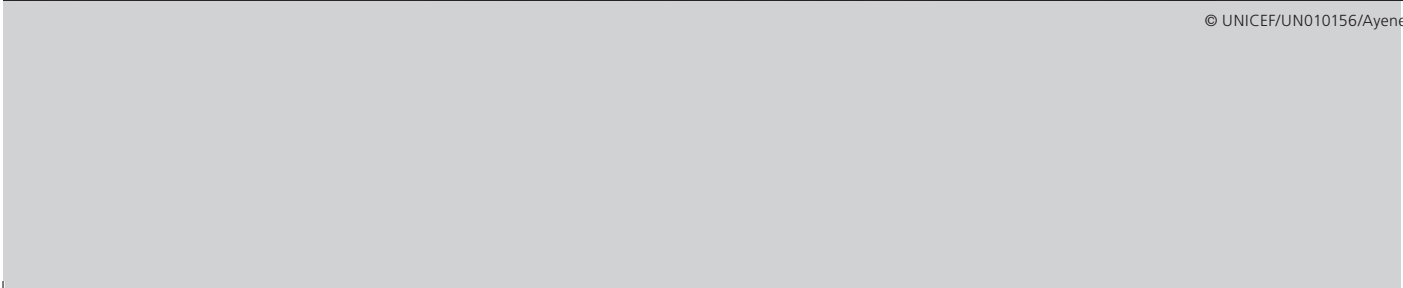
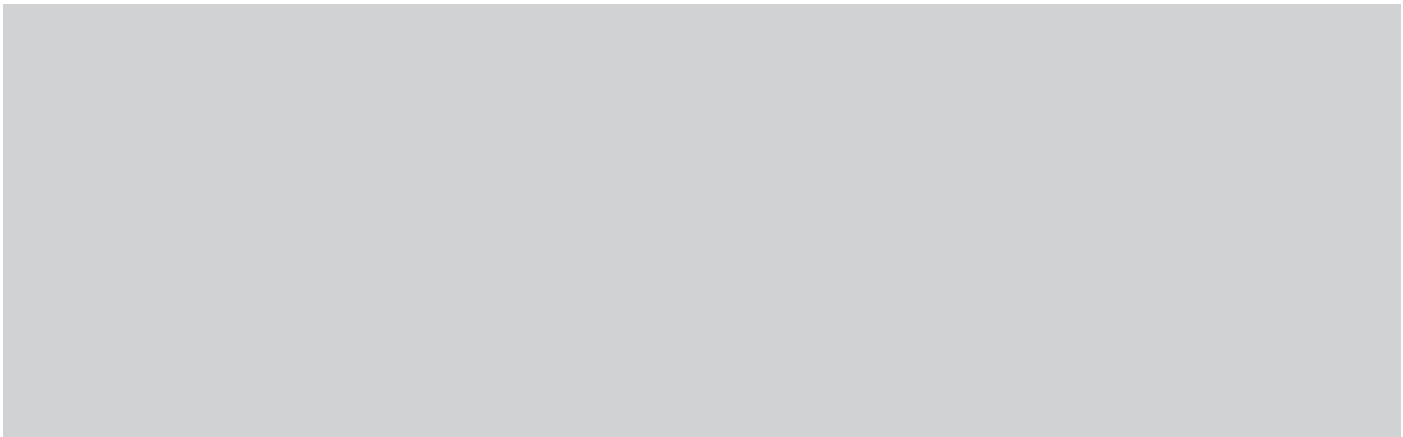
Barnekonvensjonen – forenklet utgave:

1. Alle under 18 år er barn hvis ikke en lavere alder er lovfestet av staten.
2. Rettighetene i Barnekonvensjonen gjelder alle barn, uten unntak. Staten skal sørge for at ingen blir diskriminert.
3. Alt myndigheter og organisasjoner gjør som angår barn, skal ta hensyn til barnas beste. Staten skal sørge for at tilbud for barn følger regler som er bestemt.
4. Staten har ansvaret for at barns rettigheter blir fulgt.
5. Staten skal respektere de rettigheter og plikter som de voksne med ansvar for barnet har, så de kan veilede og støtte barnet når det utøver sine rettigheter.
6. Staten skal så langt som mulig sørge for at barnet overlever og får utvikle seg.
7. Barnet skal ha et navn og en nasjonalitet helt fra det er født og så langt det er mulig kjenne sine foreldre og få omsorg av dem.
8. Staten skal respektere barnets rett til en nasjonalitet, navn og familieforhold. Dersom barnet blir fratatt dette, skal staten snarest mulig rette det opp.

9. Barnet skal ikke skilles fra foreldrene sine mot sin vilje, unntatt når det er til barnets beste.
10. Søknader om familiegjenforening over landegrenser skal behandles på en positiv, human og rask måte. Barnet har rett til jevnlig kontakt med begge foreldre.
11. Staten skal hindre at barn ulovlig blir tatt ut av et land eller hindret fra å komme tilbake. Staten skal gjøre avtaler med andre land for å få til dette.
12. Barnet har rett til å si sin mening i alt som angår det. Barnets meninger skal telle.
13. Barnet har rett til ytringsfrihet, til å få og gi informasjon og ideer av alle slag og på alle måter. Begrensninger kan bare gjøres av hensyn til andres rettigheter eller for å beskytte nasjonal sikkerhet og offentlig orden.
14. Barnet har rett til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet. Staten skal respektere foreldrenes retter og plikter til å opplyse barnet om dets rettigheter i slike spørsmål.
15. Barnet har rett til å være med i organisasjoner og fredelige forsamlinger.
16. Barnet skal ikke utsettes for tilfeldig eller ulovlig innblanding i sitt privatliv. Det skal beskyttes mot ulovlig angrep mot ære og omdømme.
17. Staten skal sikre barn mulighet til informasjon fra ulike nasjonale og internasjonale kilder. Staten skal oppmuntre massemedia og forleggere til å spre verdifull informasjon for barn. Staten skal beskytte barna mot skadelig informasjon.
18. Foreldrene har hovedansvaret for barnets oppdragelse og utvikling. Staten skal sørge for institusjoner og ordninger innen barneomsorg som også tar hensyn til utarbeidende foreldre. Barnets beste skal ligge til grunn for oppdragelsen.
19. Staten skal beskytte barnet mot fysisk og psykisk mishandling, forsømmelse eller utnyttning.
20. Barn som er uten familiemiljø, har særlig rett til beskyttelse og omsorg, for eksempel ved plassering i fosterhjem, eller om nødvendig ved en passende institusjon eller ved adopsjon.
21. Adopsjon skal bare finne sted i samsvar med loven og godkjennes av myndighetene. Hensynet til barnets beste er viktigst, og adopsjon utenlands skal ikke føre til urettmessig økonomisk fortjeneste.
22. Flyktningbarn og barn som søker flyktningstatus, skal få beskyttelse og hjelp. Staten skal hjelpe barn som er alene til å bli gjenforent med sin familie.
23. Psykisk og fysisk funksjonshemmede barn har rett til å leve et fullverdig liv. De skal få spesiell omsorg og hjelp til best mulig utvikling og integrering.
24. Barnet har rett til best mulige helsetjenester og behandling for sykdom. Staten skal arbeide for å minske barnedødelighet, gi gode helsetilbud til mødre etter fødselen og informere om helse og riktig kosthold. Staten skal avskaffe helsefarlige tradisjoner, samarbeide med andre land og ta hensyn til utviklingslandenes behov.
25. Barn som er plassert utenfor familiemiljøet, skal få jevnlig vurdering av behandlingen det får.
26. Barnet skal få den hjelpen og økonomiske støtten det har krav på etter landets lover.
27. Foreldrene eller andre som har ansvar for barnet, har hovedansvar for å sikre de levevilkår som er nødvendige for barnets utvikling. Staten har plikt til å støtte de foresatte.

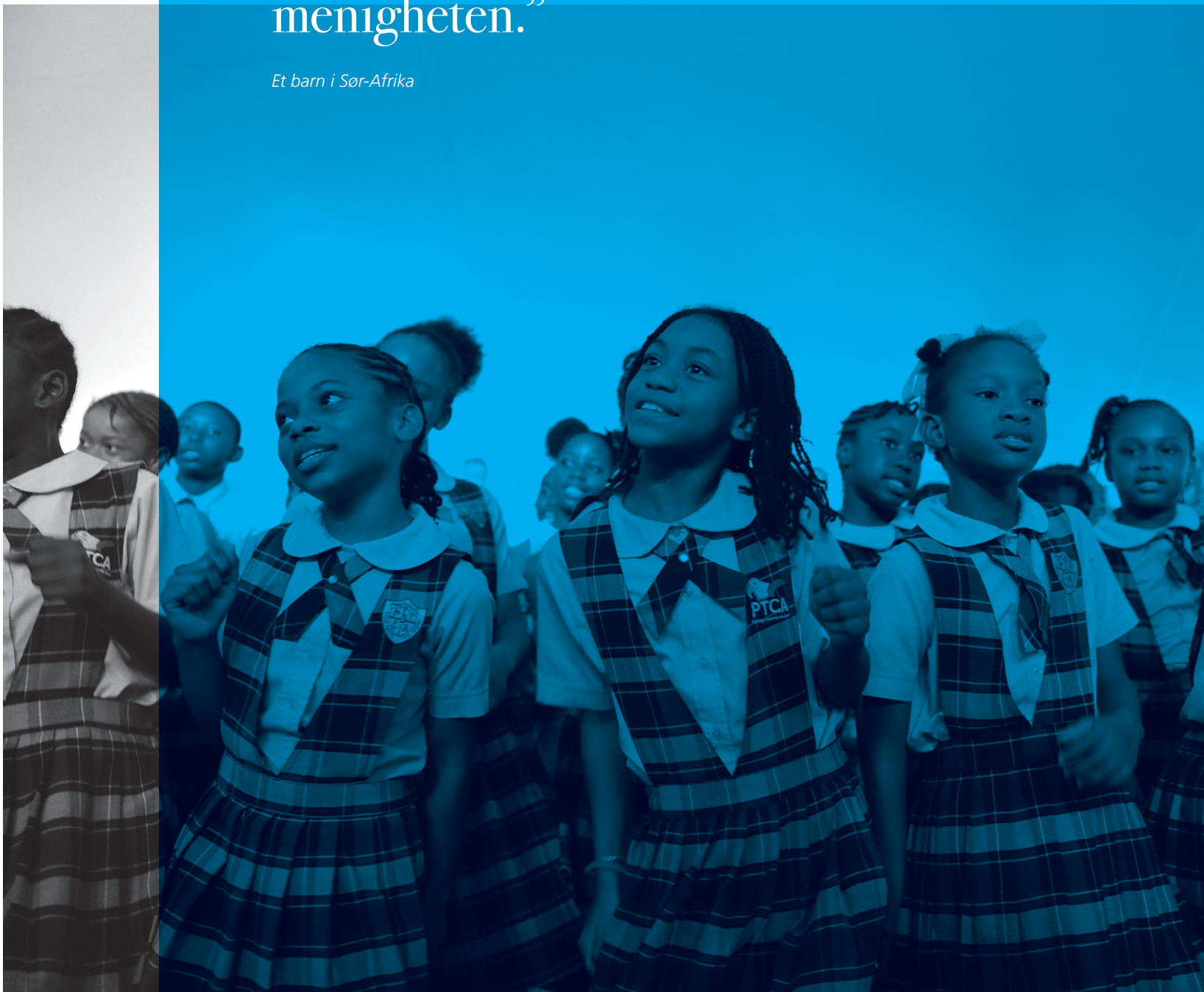
28. Barnet har rett til å gå på skole og få utdanning. Grunnutdanningen skal være gratis. Staten skal sørge for forskjellige former for videregående utdanning og arbeide for å minske antallet barn som ikke fullfører skolegangen. Staten skal også fremme internasjonalt samarbeid om utdanning og ta hensyn til utviklingslandenes behov.
29. Utdannelsen skal utvikle barnets evner og personlighet så langt det er mulig. Den skal fremme holdninger om fred og toleranse og respekt for menneskerettighetene og naturen.
30. Barn som tilhører en minoritet eller urbefolkning har rett til å leve i pakt med sin egen kultur, religion og språk sammen med andre i sin gruppe.
31. Barnet har rett til hvile, fritid og lek, og til å delta i kunst og kulturliv.
32. Barnet skal ikke utnyttes økonomisk gjennom arbeid. Det skal beskyttes mot arbeid som er skadelig, og går ut over dets utvikling og utdanning.
33. Barnet skal beskyttes mot ulovlig bruk, salg og produksjon av narkotika.
34. Barnet skal beskyttes mot alle former for seksuell utnytting og misbruk.
35. Staten skal gjøre det den kan nasjonalt og internasjonalt for å forhindre alle typer kidnapping, bortføring eller salg av barn.
36. Staten har plikt til å beskytte barn mot alle former for utnytting som på en eller annen måte kan være skadelig for barnet.
37. Barn må ikke utsettes for tortur eller nedverdiggende behandling. Dødsstraff eller fengsel på livstid er ikke tillatt hvis forbrytelsen ble begått før fylte 18 år. Barn i fengsel skal holdes atskilt fra voksne hvis ikke det motsatte er best for barnet. Fengsling er siste utvei og for et kortest mulig tidsrom. Pågrep og fengsling skal skje lovlig, og barnet har rett til juridisk og annen passende hjelp til å få en rask og uavhengig vurdering av sin sak.
38. Staten skal gjøre alt som er mulig for å hindre at barn under 15 år deltar i krigføring.
39. Staten skal gjøre alt som er mulig for å hjelpe barn som har vært utsatt for misbruk, tortur eller annen nedverdiggende behandling, tilbake til et normalt liv.
40. Barn som er anklaget eller dømt for straffbare handlinger, har rett til å bli behandlet med respekt og på en måte som styrker barnets respekt for menneskerettighetene. Staten skal bestemme en kriminell lavalder. Det skal være mulig å få overprøvet en dom av en høyere myndighet eller domstol. Barnet skal få gratis hjelp av tolk hvis det ikke snakker det språket som blir brukt.
41. Hvis andre nasjonale lover eller folkeretten sikrer barnet bedre enn denne konvensjonen, gjelder disse lovene og ikke konvensjonen.
42. Staten er forpliktet til å gjøre konvensjonens innhold kjent for voksne og barn.

Notater

“Med denne konsultasjonen føler vi at vi virkelig er en del av menigheten.”

Et barn i Sør-Afrika

DEN NORSKE KIRKE

Norges Kristne Råd